



Domingo Segura Roca

## Gent del nostre poble

# El camí dels Bandejats

La Sénia, el poblet que va créixer mirant el Maestrat al cap d'amunt del penya-segat que s'amorra al riu, i que donava presència i altivesa a les set u vuit casetes que tenien la seva defensa natural en la fortalesa que formava el cingle. No hi ha dubte que amb l'arribada del conqueridor Jaume I i de les seves hostes a n'aquest indret, amb l'aigua als seus peus del riu que ja llavors devia portar el nom del lloc, li devia semblar bon punt de partició entre el que seria el regne de València i el principat de Catalunya, potser perquè el rei cristià, des de la Sénia, va veure una perspectiva de futur diferent i el va portar a prendre aquesta decisió.

Hi ha qui diu que el nom de la Sénia té a veure amb el de sinia, l'artefacte d'invenció àrab que servia per elevar l'aigua a un nivell superior per poder-la aprofitar per regar. Això ens porta a pensar que si el poble té atorgada la carta pobla l'any 1232 ja abans d'aquesta data, en algun lloc a prop del poble, hi devia haver una o més sinies instal·lades pels àrabs.

També el nom de carrer la Nòria ens confirma plenament el fet històric de l'ús de l'aparell pels nostres avantpassats. Si no ho tinc mal entès va ser cap l'any 1748 que va arribar l'aigua al poble per mig d'una sinia que es va instal·lar a n'aquell carrer davant del que ara és l'actual CAP i residència geriàtrica (on, per cert, hi havia un vell abeurador que es va enderrocar perdent així un element antic del poble). L'esmentada "nòria", a determinades hores, abastava d'aigua als vora quatre-cents habitants que llavors tenia el poble.

Fins que no es va construir aquesta sinia els habitants de la Sénia anaven a buscar l'aigua al riu, amb cànsters, anant per una de les entrades al poble: la "costa Dreta", que és la que comença al mirador que hi ha al carrer Major, al costat de l'edifici de l'ajuntament vell, camí en el que, encara no fa massa anys, s'hi podien veure unes escales medievals empedrades, ara recobertes amb formigó per facilitar l'accés als pocs horts que hi ha al recer de la timba.

El poble, tancat, tenia un parell més d'entrades: d'una banda el portalet i per

l'altre l'església. I, fora vila, el conegut per "camí dels Bandejats", que seguia el que ara és el passeig de la Clotada. Aquests camins, destinats per a que hi passessin les corrues de presoners, mai passaven per dins de les poblacions, tot i que hi passaven pels voltants.

Una curiositat històrica: per aquest camí hi van portar pres a Carles d'Aragó, príncep de Viana (fet presoner al poble d'Ascó i traslladat a Morella) perquè s'havia rebel·lat en contra el seu pare, el rei Joan II, en defensa dels seus drets (any 1460).



Un tros del que va ser camí dels Bandejats al seu pas per les Cases del Riu.



Una vista de la ciutat fortificada de Morella.

En passar per la Sénia se'ls va fer de nit i van acampar en una mena de refugi que van construir expressament per al pres a les Cases del Riu. No fa massa anys es va trobar vestigis d'aquell refugi quan ens van fer obres

de reforma d'una vella casa. A uns tres-cents metres del lloc encara hi ha un bon tros d'aquell "camí dels Bandejats", conservat quasi igual que en aquells temps en que se'n feia ús, llevat de que ara està ple d'herbes i argelagues, tal

com poden veure a la fotografia. De ben segur que aquesta petita mostra de la història podria ser abastament ampliada però no està de més com una avançada al lector.



Acabada la col·laboració d'aquest més he d'excusar-me per no haver publicat una altre relat que ja havia anunciat per la negativa expressa d'uns familiars del personatge de qui tractava, que van considerar que no era convenient posar de manifest el tema de que tractava.

Una de les típiques barraques de pedra seca que encara es veuen pels nostres camps, construïdes pels pagesos per tindre-hi els arres i estris per treballar i com a refugi en cas de mal temps. Aquestes barraques estan basades en les primitives construccions ibèriques que servien d'habitatge als nostres remots avantpassats.



Una panoràmica del santuari de la Balma a Sorita de Morella.



Gent de les Cases del Riu, setembre de 1949. D'esquerra a dreta: Joaquin Cumba, José Ricart, Floreal Ferreres, Jimmi Muñoz, Juan Cruz, Domingo Segura, Vicenta Roca, Teresa Ferreres, Carmen Bosch i dos cosines seves, Mersita Cervera, Elsa Pla, Amparó Bosch i la petilleta Anita Bosch.

A la foto inferior un grup d'obriers en les obres de la Sagrada Família de Barcelona, l'any 1929. Entre ells també hi ha gent de la Sénia.



Les persones són com la Lluna.  
Sempre tenen un costat fosc que no ensenyen a ningú.

Mark Twain

Les persones són com els animals.  
També necessiten ser acarriades.

David H. Lawrence

Algunes persones són amables sols  
perquè no s'atreveixen a ser d'una  
altra manera.

William Faulkner